

ENRIC PUJOL I CASADEMONT. Historiador. Universitat Autònoma de Barcelona

ELS DIPUTATS DE LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA (1914-1923) DICCIONARI BIOGRÀFIC IL·LUSTRAT

La importància històrica de la Mancomunitat de Catalunya no ha estat reconeguda fins a dates recents. És cert que, ja des del primer terç del segle XX, hi va haver intel·lectuals, polítics i historiadors que en van reivindicar el llegat, però eren excepcionals en un panorama general que tendia a ignorar o a menysvalorar l'aportació feta per aquell primer intent d'autogovern.

El punt d'inflexió

El restabliment de la Generalitat de Catalunya durant la liquidació del franquisme, la segona meitat dels anys setanta, constituí una fita decisiva per tal de poder abordar, de manera més desinhibida, tant aquesta qüestió com el conjunt de la història contemporània del país. Malgrat això, no aparegué una monografia extensa i globalitzadora de l'entitat fins a la publicació del volum dirigit per Albert Balcells, *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia* (1996). Un cop d'ull a la bibliografia que hi ha al final d'aquest llibre permet fer-se una idea força precisa de quins eren els estudis publicats fins aleshores. A partir d'aquell moment existí, doncs, una obra de referència que serví de guia i d'estímul per a treballs posteriors, que van poder aprofundir aspectes concrets de l'actuació de la Mancomunitat i dels organismes que en depenien. Aquests estudis, però, quedaren majoritàriament reclosos en un àmbit acadèmic o especialitzat.

De fet, no va ser fins al centenari de la Mancomunitat, el 2014, que es va fer una divulgació massiva de la significació històrica d'aquesta institució. Així, el seu mateix nom i els principals eixos d'actuació van passar a ser coneguts per un volum molt significatiu de la població.

Web dels diputats de la Mancomunitat
(<http://diputatsmancomunitat.cat/mancomunitat/>)

El projecte de diccionari

El projecte d'elaborar un diccionari biogràfic dels diputats que en formaren part s'inscriu en aquesta feina col·lectiva d'aprofundiment en el coneixement històric de la Mancomunitat. En realitat, és fruit d'una necessitat objectiva. Ara que s'ha reconegut àmpliament la seva transcendència, no es podia desconèixer el nom de molts dels qui l'havien fet possible. Certament n'hi havia alguns, els «grans noms», que eren ben coneguts i fins tot populars. Però constituïen una absoluta minoria en comparació amb el conjunt de gent que contribuï que fos una realitat. Entre aquests darrers, hi havia els membres d'un organisme fonamental: l'Assemblea de la Mancomunitat. Instituída el 1914, la formaven 96 diputats provincials, dels quals 36 corresponien a la Diputació de Barcelona i 60 a les de Girona, Lleida i Tarragona (20 de cadascuna). En nou anys, s'arribà a reunir disset vegades. El mandat de cada diputat era de quatre anys i seguia el calendari de les eleccions provincials generals de tot l'Estat espanyol. No era, doncs, un organisme d'elecció directa, com succeeix en el cas d'un parlament democràtic actual, però sí que reunia la totalitat del personal polític de la institució. I naturalment proveïa el seu organisme de govern, el Consell Permanent (dit també Comissió Executiva), format per un president i vuit consellers que eren elegits per l'Assemblea.

Calia, doncs, iniciar una recerca per tal de poder determinar qui eren tots aquests diputats, desconeguts pel gran públic i també per la majoria d'estudiosos de l'època. Calia saber la

1

2

5

8

11

13

14

16

patrimoni) (re

trajectòria política de cadascun, la filiació política, els interessos personals i col·lectius (familiars, professionals, socials), el paper que van tenir en el si de la institució... En definitiva, tota la informació possible. I també poder recollir una referència de la seva obra personal, fotografies, retalls de premsa de llur actuació i altra documentació d'època que fos d'interès per a la reconstrucció de la seva biografia i de la història de Mancomunitat.

L'equip realitzador

Assolir un propòsit d'aquesta ambició només podia ser fruit d'una feina col·lectiva que abastés el conjunt del Principat. Calia poder fer una veu de cadascun dels diputats escollits, encara que no haguessin tingut més activitat política o que haguessin sortit elegits pels districtes més allunyats de la capital. No ha de sobtar, doncs, que la iniciativa partís de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i de l'Institut Ramon Muntaner. Dues entitats que, pel seu vincle amb els centres d'estudis d'arreu del territori, podien abordar una empresa d'aquestes característiques. Així mateix, s'ha pogut comptar amb la participació logística i financera de les quatre diputacions provincials, sense la qual difícilment hauria estat un projecte viable.

Els coordinadors generals han estat Enric Pujol i Josep Santesmases, que han comptat amb la decisiva contribució de cinc coordinadors territorials: Gemma Rubí (comarques de Barcelona), Santiago Izquierdo (Barcelona ciutat), Eugeni Perea (comarques de Tarragona), Jaume Barull (comarques de Lleida) i Jordi Gaitx (comarques de Girona). A més hi ha participat una trentena llarga de col·laboradors d'arreu, sovint especialistes en la personalitat considerada.

El període considerat

Una qüestió problemàtica va ser la de fixar el període cronològic que calia estudiar. És indiscutible que la Mancomunitat no començà a actuar com a tal fins al 1914, gràcies a un decret del govern espanyol del 18 de desembre de 1913. Però la seva obtenció sí que fou la culminació d'un procés que s'havia iniciat el 1907, amb el triomf de la Solidaritat Catalana. D'aleshores ençà, la Diputació de Barcelona començà a actuar com si fos l'embrió d'un autogovern català. I, a partir del 1911, ja s'inicià la campanya en favor de mancomunar les diputacions. És normal, doncs, que ens plantegéssim si calia recular fins a

aquelles dates o si ens cenyíem a l'any de la fundació oficial, cosa que finalment fou la que acordàrem. En aquesta opció pesà molt la diferència orgànica que existí entre l'estructura institucional de les diputacions separades i la de la Mancomunitat, cosa que entenem que obliga a fer un estudi de cadascuna per separat.

Fixat l'any 1914 com a inici, calia determinar la data final. La Mancomunitat no fou dissolta immediatament després del cop d'estat del general Primo de Rivera del 13 de setembre de 1923, sinó que va perviure, desnaturalitzada i amb un equip afí al règim dictatorial, fins al març del 1925. Precisament per remarcar la ruptura institucional que propicià el règim militar, que va prescindir de les eleccions i nomenà a dit els responsables polítics mancomunitaris, vam optar per cloure la recerca el 1923.

Una edició electrònica

La recerca, duta a terme durant l'any 2015, s'ha presentat finalment en format electrònic. Això permet introduir fàcilment un gran nombre de fotografies i documents de l'època, a més de la veu biogràfica corresponent a la personalitat tractada. Així mateix, aquest format permet recollir noves informacions o nova documentació sobre els diputats que aparegui, obtinguda pels col·laboradors o bé pels usuaris mateixos del diccionari. Ens permet, doncs, disposar d'una obra oberta a una revisió i ampliació permanent. No obstant això, pensem que, passat un temps prudencial, fóra bo de fer-ne també una edició en paper.

Actualment el diccionari virtual és en fase de construcció, però ja el podeu consultar a www.diputatsmancomunitat.cat. De cada diputat hi ha una veu de diccionari amb la seva trajectòria política i actuació en el si de la Mancomunitat; una fitxa amb dades fonamentals per entendre el personatge (origen familiar, professió, estudis, filiació ideològica, càrrecs obtinguts...); les fotografies que n'hem aconseguit i, sovint, documentació relacionada amb la seva actuació política. Així mateix, hi hem incorporat una llista dels textos que elaborà i la bibliografia dels estudis que se li han dedicat. A l'inici del diccionari, hi ha un article que explica el funcionament de les eleccions i de l'Assemblea de la Mancomunitat, redactat per Albert Balcells, així com d'altres escrits institucionals i dels editors.